

Staken preventief medisch mondneusmaskergebruik door zorgmedewerkers instellingen voor langdurige zorg en thuiszorg

Advies van de OMT-werkgroep Langdurige Zorg
24 juni 2021

Sinds oktober 2020 wordt op basis van het 79e OMT-advies aan medewerkers in de gezondheidszorg - en in het bijzonder in de langdurige zorg - geadviseerd om vanaf risiconiveau 'zorgelijk' preventief een medisch mondneusmasker te gebruiken bij alle zorgcontacten binnen 1,5 meter. Met een medisch mondneusmasker wordt in dit verband een chirurgisch mondneusmasker ten minste type II bedoeld. Het doel van preventief medisch mondneusmaskergebruik is om transmissie van coronavirus door pre- en asymptomatisch geïnfecteerde personen tegen te gaan en daardoor besmettingen en ernstige ziekte te voorkomen.

Binnen instellingen voor langdurige zorg is inmiddels over het algemeen een hoge vaccinatiegraad bereikt, waardoor bewoners in principe beschermd worden tegen ernstige ziekte. Ook de meeste zelfstandig wonende ouderen zijn inmiddels volledig gevaccineerd. Zowel in instellingen voor langdurige zorg als bij zelfstandig wonende ouderen is het aantal ziektegevallen door COVID-19 fors gedaald.

Daarnaast heeft het zorgpersoneel de mogelijkheid gehad zich te laten vaccineren. Omdat zorgmedewerkers niet verplicht zijn om zich te laten vaccineren of hun vaccinatiestatus kenbaar te maken aan de werkgever, is de vaccinatiegraad van het personeel vaak niet goed bekend. Wel is duidelijk dat de infectiedruk in de maatschappij afneemt en daarmee neemt voor iedereen ook het risico op ongemerkte infectie en verspreiding van coronavirus af.

Het kabinet heeft besloten dat de mondkapjesplicht in openbare binnenruimtes per 26 juni 2021 komt te vervallen, met uitzondering van het openbaar vervoer, personenvervoer, op vliegvelden en in vliegtuigen. In openbare binnenruimtes moet wel 1,5 meter afstand van anderen worden gehouden. Voor contactberoepen, zoals de kapper, is een gezondheidscheck en registratie van de klanten verplicht. In de begeleidende kamerbrief wordt expliciet aangegeven dat voor zorglocaties, zoals bijvoorbeeld ziekenhuizen, verpleeghuizen, instellingen voor gehandicaptenzorg en huisartsenpraktijken, blijft gelden dat zij op basis van de Wkkgz zelf bepalen of het dragen van mondkapjes wel of niet noodzakelijk is: zie [Kamerbrief over stand van zaken COVID-19 | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#)

Naar aanleiding van deze ontwikkelingen heeft de VWS-directie Langdurige Zorg aan de OMT-werkgroep Langdurige zorg gevraagd wanneer en onder welke voorwaarden preventief gebruik van medische mondneusmaskers door zorgmedewerkers in de langdurige zorg gestopt kan worden.

RIVM

A. van Leeuwenhoeklaan 9
3721 MA Bilthoven
Postbus 1
3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

T 030 274 70 00
lci@rivm.nl

Overwegingen

- Preventief gebruik van medische mondneusmaskers door zorgmedewerkers beschermt tegen ongemerkte transmissie van coronavirus door a- en presymptomatische personen. Het vermindert het risico op verspreiding door de medewerker naar personen die zich binnen 1,5 meter afstand bevinden en verkleint het risico dat niet beschermde bewoners/cliënten besmet raken en ernstig ziek worden. Ook vermindert preventief gebruik van medische mondneusmaskers het risico voor medewerkers om besmet te raken door een a- of presymptomatische bewoner/cliënt.
- Het dragen van mondneusmaskers is een onderdeel van een samenhangend pakket van beheersmaatregelen bestaande uit:
 - o Bronmaatregelen: thuisblijven bij klachten en laagdrempelig testen van medewerkers, bezoekers, patiënten en cliënten.
 - o Collectieve maatregelen: 1,5-meter-inrichting, scheiding publieke ruimtes en werkruimtes, luchtverversing en ventilatie.
 - o Persoonlijke beschermingsmiddelen, zoals mondneusmaskers.
- Het dragen van mondneusmaskers kan als belastend ervaren worden door medewerkers. Tevens is het onder omstandigheden belastend voor bewoners/cliënten, bijvoorbeeld wanneer hierdoor de communicatie bemoeilijkt wordt.
- Vaccinatie van medewerkers verlaagt het risico op transmissie van het coronavirus naar bewoners/cliënten. Transmissie door gevaccineerde personen is echter niet uitgesloten (zie [Transmissie na vaccinatie | Advies | Gezondheidsraad](#)).
- Voor het formuleren van arbo- en patiëntenbeleid heeft de instelling informatie nodig die vervolgens vertaald wordt naar een samenhangend pakket van beheersmaatregelen. Ten aanzien van COVID-19 vaccinaties staat de huidige privacywetgeving echter niet toe dat de werkgever naar de vaccinatiestatus vraagt. Hierdoor is het niet mogelijk om een betrouwbare inschatting te maken van het risico dat medisch kwetsbare patiënten lopen op besmetting door ongevaccineerde medewerkers. Dit beperkt de ruimte voor maatwerk. En hierdoor is het praktisch niet haalbaar om het preventief gebruik van medische mondneusmasker af te stemmen op de vaccinatiestatus van de medewerker.
- Vaccinatie van bewoners/cliënten beschermt hen tegen infectie en met name ook tegen ernstige ziekte en sterfte ten gevolge van COVID-19. Deze bescherming is echter niet volledig, en de duur van de bescherming is nog niet bekend. Daarnaast is een deel van de bewoners of cliënten niet of nog niet (volledig) gevaccineerd, omdat men nog geen vaccinatie aangeboden heeft gekregen, de vaccinatie niet geaccepteerd heeft of omdat er medische contra-indicaties waren. De vaccinatiestatus van bewoners van instellingen voor langdurige

zorg is bij de instellingsartsen bekend, de vaccinatiestatus van thuiszorgcliënten is niet (altijd) bekend bij de thuiszorgorganisatie.

- Preventief medisch mondneusmaskergebruik wordt niet alleen in de langdurige zorg geadviseerd, maar onder andere ook in de ziekenhuizen en in de huisartsenzorg. Uit oogpunt van consistentie van beleid is het wenselijk dat afschaling van het preventief medisch mondneusmaskergebruik in de langdurige zorg in lijn is met afschaling in de ziekenhuizen en huisartsenzorg. De FMS en NHG stellen hier momenteel richtlijnen voor op en zijn ook in de OMT-werkgroep vertegenwoordigd.
- De afschaling van het preventief mondneusmaskergebruik wordt in de verschillende zorgsectoren - congruent met andere beleidsmaatregelen - gebaseerd op het **landelijke** risiconiveau waarin het aantal nieuwe infecties en het aantal nieuwe ziekenhuisopnames per week zijn verwerkt. Risiconiveau 'waakzaam' houdt in dat er minder dan 35 positieve testen per 100.000 inwoners per week zijn **EN** minder dan 4 nieuwe ziekenhuisopnames per miljoen inwoners per week. Als aan één van deze voorwaarden niet wordt voldaan is er sprake van risiconiveau 'zorgelijk' of hoger. De afschaling wordt gebaseerd op het **landelijke** risiconiveau omdat de risico-inschaling op regionaal niveau - vanwege de kleinere aantallen - meer aan schommelingen onderhevig is. Daarnaast zijn veel zorgorganisaties in meerdere regio's werkzaam.
- Het is mogelijk om gemotiveerd af te wijken van het advies om preventief medische mondneusmaskers te gebruiken als het preventief gebruik van het mondneusmasker bij een specifieke bewoner of cliënt goede zorg belemmert, bijvoorbeeld omdat het mondneusmasker tot ernstige problemen in het contact of de communicatie leidt. In deze afweging dienen ook de vaccinatiegraad in de instelling, de vaccinatiestatus van de bewoner/cliënt en de gevolgen van een eventuele besmetting voor de bewoner/cliënt te worden meegewogen.

Voorwaarden voor het veilig stoppen van preventief mondneusmaskergebruik in instellingen voor langdurige zorg

Om het preventief gebruik van medische mondneusmaskers door zorgmedewerkers veilig te kunnen staken, dient de (locatie van de) instelling voor langdurige zorg aan een aantal voorwaarden te voldoen:

- De vaccinatiegraad wordt op peil gehouden middels de permanente veegronde. Wanneer er geen hoge vaccinatiegraad binnen de instelling is of locatie is (minimaal 80 %), dient de instelling een afweging te maken van de risico's van het staken van het mondneusmaskergebruik en het belang hiervan voor de bewoners en medewerkers. Dit kan in samenspraak met cliënten/verwantenraden gedaan worden.

- Er dient goed zicht te zijn op introductie en verspreiding van het virus. Daarom dienen bewoners en medewerkers bij klachten of contact met een geïnfecteerde persoon getest te worden volgens de geldende protocollen.
- Algemene hygiënemaatregelen, zoals goede handhygiëne, dienen gehandhaafd te worden. Er dient een deskundige infectiepreventie beschikbaar te zijn om zo nodig maatwerkadviezen te geven. En er dient een COVID-19-uitbraakprotocol aanwezig te zijn of ontwikkeld te worden om een eventuele nieuwe introductie te bestrijden.

Voorwaarden voor het veilig stoppen van preventief mondneusmaskergebruik in de thuiszorg

Om het preventief gebruik van medische mondneusmaskers door zorgmedewerkers veilig te kunnen staken, dienen thuiszorgorganisaties aan een aantal voorwaarden te worden voldoen:

- Er dient goed zicht te zijn op introductie en verspreiding van het virus. Daarom dienen medewerkers en cliënten bij klachten of contact met een geïnfecteerde persoon getest te worden volgens de geldende protocollen.
- Algemene hygiënemaatregelen, zoals goede handhygiëne, dienen gehandhaafd te worden. Er dient een deskundige infectiepreventie beschikbaar te zijn om zo nodig maatwerkadviezen te geven. En er dient een COVID-19-uitbraakprotocol aanwezig te zijn of ontwikkeld te worden om een eventuele uitbraak onder medewerkers en cliënten te bestrijden.

ADVIES:

RISICONIVEAU ZORGELIJK (huidig risiconiveau)

Instellingen voor langdurige zorg

Zorgmedewerkers gebruiken bij risiconiveau 'zorgelijk' preventief een medisch mondneusmasker bij de verpleging, verzorging of behandeling van bewoners binnen 1,5 meter afstand.

Instellingen voor langdurige zorg of locaties daarvan kunnen gemotiveerd afwijken van het advies om preventief medische mondneusmaskers te gebruiken als het preventief gebruik van het mondneusmasker bij een specifieke bewoner goede zorg belemmert, bijvoorbeeld omdat het mondneusmasker tot ernstige problemen in het contact of de communicatie leidt. In deze afweging dienen ook de vaccinatiegraad op de locatie of woongroep, de vaccinatiestatus van de betreffende bewoner en de gevolgen van een eventuele besmetting voor de bewoners te worden meegewogen.

Personen die binnen een instelling voor langdurige zorg een contactberoep uitoefenen (bijvoorbeeld kappers) worden gelijkgesteld met zorgmedewerkers en dienen evenals de zorgmedewerkers preventief een medisch mondneusmasker te dragen binnen 1,5 meter afstand van de bewoner/klant.

In publieke ruimtes in of personeelsruimtes hoeft - conform het algemene landelijke beleid - in principe geen mondneusmasker te worden gedragen. Wel moet 1,5 meter afstand van elkaar worden gehouden. Indien het niet goed mogelijk is om 1,5 meter afstand te houden, kan de zorginstelling bepalen dat er in publieke ruimtes en personeelsruimtes wel mondneusmaskers moeten worden gedragen met het oog op de veiligheid van bewoners en personeel.

Thuiszorg

Zorgmedewerkers gebruiken bij risiconiveau 'zorgelijk' preventief een medisch mondneusmasker bij de verpleging of verzorging van cliënten binnen 1,5 meter afstand.

Thuiszorgorganisaties kunnen gemotiveerd afwijken van het advies om preventief een medisch mondneusmasker te gebruiken als het preventief gebruik van het mondneusmasker bij een specifieke cliënt goede zorg belemmert, bijvoorbeeld omdat het mondneusmasker tot ernstige problemen in het contact of de communicatie leidt. In deze afweging dienen ook de vaccinatiestatus van de betreffende cliënt en de gevolgen van een eventuele besmetting voor de cliënt en diens eventuele huisgenoten te worden meegewogen.

In publieke ruimtes in of personeelsruimtes op het kantoor van de thuiszorgorganisatie hoeft - conform het algemene landelijke beleid - geen mondneusmasker te worden gedragen. Wel moet 1,5 meter afstand van elkaar worden gehouden.

RISICONIVEAU WAAKZAAM

Preventief medisch mondneusmaskergebruik door zorgmedewerkers kan zowel in instellingen voor langdurige zorg als in de thuiszorg worden gestopt als risiconiveau 'waakzaam' is bereikt, dat wil zeggen dat er landelijk minder dan 35 positieve testen per 100.000 inwoners per week zijn EN minder dan 4 ziekenhuisopnames per miljoen inwoners per week.

Let op:

bovenstaande adviezen hebben betrekking op algemeen **preventief** mondneusmasker gebruik door zorgmedewerkers.

Bij een bewoner/cliënt met (verdenking op) COVID-19 moet - ongeacht het risiconiveau - PBM inclusief een mondneusmasker worden toegepast volgens de geldende protocollen.

Daarnaast kan in specifieke situaties (bijvoorbeeld in het kader van bron- en contactonderzoek) voor zorgmedewerkers het advies gelden om tijdens het werk een medisch mondneusmasker te dragen, zie hiervoor de betreffende protocollen en handreikingen.

In geval van een COVID-19-uitbraak binnen een instelling moet het uitbraakprotocol gevolgd worden en kan het in dat kader nodig zijn om - ongeacht het risiconiveau - preventief medische mondneusmaskers te gebruiken.